

Preek over Lukas 2:10 – kerstfeest

- Neede, 25 december 2022
- Kees van Dusseldorp

Thema: Met grote vreugde!

NLB 477:1,2,3 Komt allen tezamen

votum en groet

Psalm 98:1,2

geloofsbelijdenis

Opwekking 527 Licht in de nacht

gebed

projectlied levenslicht

Lukas 2:1-21

Lied 141 Ik kniel aan uwe kribbe neer (zangers)

kinderverhaal

lied: de trommeljongen

lezen Lukas 1:26-33

NLB 157a Mijn ziel maakt groot de Heer

verkondiging

NLB 909:1,2 Wat God doet, dat is welgedaan

bijdragen

NLB 481:1,2 Hoor, de eng'len zingen d'eer

gebed

collecte

ELB 101 Ere zij God

zegen

Gemeente van onze Heer

** de zoektocht naar blijdschap

Blijdschap hoort bij het kerstfeest. We noemen het feestdagen. We vieren het op allerlei manieren. Met muziek en liederen. Met lichtjes en gezelligheid. Met concerten en films. Programma's op TV zien er prachtig uit. Huizen zijn mooi verlicht. Mensen zijn meer dan anders bereid om iets voor een ander te doen. Wereldleiders gaan mooie dingen zeggen. Blijdschap overal. In de kerk helemaal, omdat we in de afgelopen twee kerstvieringen te maken hadden met lockdowns. We zijn er blij mee. En maken er een mooi feest van.

Ik kan niet in jouw hart en leven kijken. Ik weet niet of jij echt blij bent. Hoe diep dat gaat. Hoe lang dat meegaat. Ik weet wel dat kerstblijdschap vluchtig kan zijn. Dat de kerstfeest soms een deken is die tijdelijk over de kreukels van het leven wordt gespreid, maar die er ook snel weer afglijdt. Ik weet wel dat blijdschap bedreigd wordt. We vieren kerstfeest met een oorlog in Europa en wereldleiders die dreigende taal uiten. We zingen onze liederen, terwijl er inmiddels 90.000 vluchtelingen uit Oekraïne in ons land worden opgevangen. Naast de 120.000 andere erkende vluchtelingen die hier verblijven. En de tienduizenden asielzoekers die in erbarmelijke omstandigheden wachten op een beslissing. We steken miljoenen lichtjes aan terwijl gas, water en energie schaarser worden, het aantal planten en dieren op onze aarde achteruit holt en er grote zorgen zijn over de kwaliteit van lucht, grond en water. En dan heb ik het nog niet eens over zorgen, verdriet, ziekte, spanning, uitputting en eenzaamheid die je persoonlijk bij je draagt.

Ik zeg dit niet om je blijdschap onder druk te zetten. Ik ervaar het zelf als een vraag, omdat ik mijn ogen niet dicht kan doen voor problemen en verdriet. Of, anders gezegd: ik vind het een zoektocht om echte blijdschap van kerst te vinden en vast te houden.

** blijdschap verkondigd

'Ik verkondig jullie grote blijdschap'. Dat is de kortste kerstpreek ooit. Die van de engel aan de herders. Ik werd erdoor geraakt. Het is geen optie om geen feest te vieren vandaag. 'Ik verkondig jullie grote blijdschap'. Dat is een bijzondere manier van zeggen. Dit is eigenlijk al direct de eerste ontdekking: deze blijdschap wordt afgekondigd. De engel zegt niet: 'Met grote blijdschap en dankbaarheid maak ik jullie bekend dat vandaag de Messias is geboren.' Dan zou hij spreken van zijn eigen blijdschap. Van zijn eigen gevoel. Natuurlijk is die engel blij geweest. Samen met zijn medestrijders zet hij de machtige lofzang neer van het 'Ere zij God'. Maar in deze kerstpreek heeft de engel het over blijdschap bij de hoorders. De herders van toen en de mensen van vandaag. 'Ik verkondig jullie grote blijdschap'. Hij bréngt blijdschap. Hij kondigt blijdschap op aarde af in de donkere nacht. Hij geeft blijdschap als geschenk, als een cadeau van Gods genade. In een wereld waarin van alles gebeurt. 'Ik verkondig jullie grote blijdschap.'

Kerstblijdschap begint niet bij je gevoel dat je al dan niet hebt. En dat je kunt oproepen door sfeer, licht, muziek en gezelligheid. Zoals je het kunt laten afbreken door verdriet, somberheid of frustratie. Nee, blijdschap wordt afgekondigd, wordt gebracht. Grote blijdschap zelfs. Dat is voor mensen die zich blij voelen. En voor mensen die zich niet blij voelen. Dat is voor mensen met een vrolijke aard. En met een meer sombere aard.

Ik kwam het verhaal tegen van Paul Gerhardt, een dominee-dichter uit de 17e eeuw. Sommige van zijn liederen zingen we nog steeds. Op de avond voor kerst zal hij aan zijn preek te werken. Het lukt niet, omdat één van zijn kinderen zo ernstig ziek was, dat ze zou gaan sterven. Toen las hij deze woorden van de engel 'Ik verkondig u grote blijdschap'. Hij beseft dat de boodschap van de engel werd gebracht in de nacht, midden in een wereld van angst en zorg, van onderdrukking en verdriet. Hij voelde zich persoonlijk aangesproken. De engel verkondigt blijdschap! Het is een geschenk. Het komt van de andere kant. De redder is geboren. Ook voor hem, voor zijn dochtertje en voor zijn vrouw. En de kerstpreek vloeiende soepel uit zijn pen...

Blijdschap hoeft je niet uit jezelf te halen. Dat zou ook niet lukken, omdat altijd veel is, waar je niet blij mee bent en niet blij van wordt. Elke blijdschap die je uit jezelf haalt, blijft goedkoop en vluchtig. Ken je dat niet? Dat je haast niet durft te laten zien dat je blij bent met een mooie uitslag, omdat anderen een slechte uitslag kregen? Dat je haast niet durft te zingen, omdat anderen het moeilijk hebben? Dat je haast niet durft te genieten van lekkernijen, omdat elders in de wereld honger en armoede slachtoffers maken?

Hoe goed is het om dan te letten op de preek van de engel: 'Ik verkondig jullie grote blijdschap'. Dat heb je nodig om onbeschroomd blij te zijn. Onbeschaamd kerst te vieren. Zonder reserve mee te zingen. Je blijdschap niet angstvallig voor jezelf te houden. Omdat blijdschap een cadeau is. Een geschenk van God. Het komt niet uit jezelf en is niet gebaseerd op jouw beleving. Blijdschap is en wordt in deze wereld afgekondigd door vreugdebodes die goed nieuws hebben.

** blijdschap opgeroepen

Ik geloof dat blijdschap bij het kerstfeest hoort. Een blijdschap die niet alleen bedoeld is voor de kerstdagen, maar die een blijvende toonsoort in je leven is. Ik geloof dat dit Gods wil is: dat jij en ik in vreugde leven. Omdat de grote blijdschap die de engel op aarde afkondigde niet alleen voor de herders in het veld is, maar vanaf dat moment een bron van vreugde heeft geopend voor iedereen en altijd.

Het verhaal uit Lukas 1 en 2 lijkt wel opgezet als een musical. Blij scenes en enthousiaste liederen wisselen elkaar af. En blijdschap speelt de hoofdrol. De engel Gabriël die Zacharias toezegt dat hij heel veel vreugde zal kennen door zijn zoon. We lezen van de enthousiaste lofzang van Maria. We lezen van de blijdschap die de nog ongebornen Johannes toont door te springen in de moederschoot van Elizabeth als Maria daar op bezoek komt. We lezen van engelen die een gevechtspauze inlassen om te zingen van Gods glorie. En we lezen van huppelende herders die op kraambezoek bij Jezus zijn geweest.

En het is niet alleen in deze eerste twee hoofdstukken van Lukas. Terecht wordt hij wel de evangelist van de blijdschap genoemd. Overal waar Jezus komt, ontstaat blijdschap. Zijn leerlingen kunnen niet vasten of rouwen zolang Hij bij hen is. Zacheus, de tollenaar, reageert dolenthousiast als Jezus bij hem thuis komt. Lukas tekent de gelijkenis van Jezus op over het verloren schaap met als conclusie het feest dat gevierd wordt als het schaap weer bij de kudde wordt gebracht. De leerlingen in Emmaüs waren buiten zichzelf van vreugde toen ze Jezus herkenden in hun medereiziger. En het laatste vers van dit bijbelboek spreekt van de grote vreugde waarmee de leerlingen naar Jeruzalem terugkeerden en niets anders deden dan God loven en prijzen. Zo zijn er nog veel meer voorbeelden, ook uit Handelingen, het tweede boek van Lukas. En uit de brieven van

Paulus, die veel met Lukas is opgetrokken. Die 'grote blijdschap' die de engel verkondigde in de nacht van Jezus' geboorte, die trekt een prachtig spoor in de wereld. Overal waar Jezus komt, ontstaat blijdschap. Buiten en binnen. In huizen en stallen. In publieke ruimtes en in binnenkamers. In verpleeginstellingen en in asielzoekerscentra. In de trouwzaal en op het sterfbed.

Wat is daarvan het geheim? Waarop is dat enthousiasme gebaseerd? Je zou het al die blijde mensen uit Lukas stuk voor stuk moeten vragen. Elisabet, Zacharias, Maria, Johannes, de engelen, de herders. En ieder zou een eigen antwoord geven.

** de blijdschap van Maria: Heilig is zijn naam!

Laten we het Maria vragen. In de afgelopen weken hebben we de vrouwen in beeld gehad die in het familiealbum van Jezus worden genoemd. Ook Maria staat daarin. 'Maria, we hebben het lied gezongen dat je gemaakt hebt toen je in verwachting was. Je zingt van je blijdschap. We snappen dat een zwangerschap een vrouw blij maakt. Meestal. Maar zoals jij daar woorden aan geeft, dat gaat veel verder. Wat maakte jou nu zo blij? Waar prijs je God zo hartstochtelijk voor?'

'Fijn dat je het vraagt! Als ik soms lees, wat mensen over mij zeggen, dan herken ik me daar helemaal niet in. Natuurlijk ben ik blij dat mijn lied zo vaak gezongen wordt, echt. Maar tjonge, wat hebben jullie er een romantisch verhaal van gemaakt. En wat zijn het soms zoetsappige uitvoeringen, met complete symfonie orkesten en lichtjes. Ik vraag me werkelijk af of de mensen weten wat ze zingen. Ik was echt niet dat dromerige, tedere, zachte tienermeisje dat een mooi gedichtje heeft gemaakt, omdat ik een engel had ontmoet en op bijzondere manier zwanger was geworden.

Ik was op dat moment gegrepen door de Geest. Ik zag wat er gebeurde op aarde. Te beginnen met mijn zwangerschap. Het kind dat ik droeg, zou de wereld veranderen. Ik was een profetes en slingerde een radicale boodschap de wereld in. Ik kondigde de revolutie van Gods koninkrijk aan. Alle machthebbers van deze wereld zullen vernederd worden. Een Herodes die zoveel bloed vergiet. Een Augustus die denkt dat hij aan de touwtjes trekt. Ze zullen omvergeblazen worden. Al die leiders en bestuurders die denken dat ze machtig zijn: ze zullen neerstorten en te gronde gaan. Al die systemen die mensen gevangen houden. Ze zullen kapotgebroken worden. God zet de aardse machten te kijk. Hij zet ze schaakmat met mijn zwangerschap. En al die mensen die de klappen krijgen, die honger lijden, op de vlucht zijn, in de kou zitten, gemangeld zijn: zij komen in het licht, worden naar voren getrokken, vallen onder Gods bescherming.

Waar ik blij van werd en nog enthousiast over ben, is dat Gód aan het werk is gegaan. Eindelijk, na zoveel eeuwen, pakte Hij de leiding. Hij opende de toekomst. Hij, mijn redder, onze redder, nam de regie. Mijn zwangerschap was het begin van de nieuwe tijd. Aan mijzelf kon je het zien: wat was ik nu voor een onbekend en onbelangrijk meisje! Maar als God aan het werk gaat, draait alles om. Ik werd de moeder van Gods Zoon. Alle generaties hebben mij gelukkig geprezen. En dat doen ze nog steeds. Dat is Gods kracht! Hij draait alles om. Heilig is zijn naam!

Ik maakte een revolutionair gedicht. Geen lief versje, maar een provocatie van de wereld. Geen expressie van mijn gevoelens, maar een explosieve profetie. Wie het zingt, zingt tegen de machten in. Zingt zich onder het onrecht uit. Zingt zich voorbij de systemen. Het

is maar goed dat Herodes het niet direct onder ogen kreeg. Maar ik was en ben zo blij dat God zijn macht heeft getoond en de bakens heeft verzet! Heilig is zijn naam!’

** de blijdschap van Maria: God geeft ruimte aan zijn barmhartigheid

‘Ja maar Maria, is er dan echt iets veranderd? Die vernedering van de menselijke machthebbers? Het geluk voor armen en eenvoudigen? Heeft God zijn macht echt getoond? Is je zoon die redder geworden, waar je van zingt? Wat zien we daar dan van? Nog steeds bepalen een paar machtige mensen wat er op aarde wel en niet gebeurt. En ze maken duizenden slachtoffers. Ben je jouw blijdschap na enige tijd niet kwijtgeraakt? Jouw zoon werd door de machthebbers uit de weg geruimd. Vermoord aan het kruis! Ben je nog steeds enthousiast over zijn werk? Of was het lied uit je jonge, naïeve, wilde jaren?’

‘Nee, ik ben mijn blijdschap nooit kwijtgeraakt. Zeker, ik moest ook nog het nodige leren. Maar er gebeurde echt iets toen God ervoor zorgde dat ik zwanger werd en ik de Verlosser van de wereld mocht dragen. Als je het maar wilt zien. God is reddend opgetreden. Mijn zoon heeft ervan verteld en het bewezen met zijn wondertekenen. Hij heeft Gods koninkrijk gebracht. En het eeuwige leven geopend. Geen machthebber kan de dood overwinnen, niet eens voor zichzelf. Mijn zoon wel. Hij ging dwars door de dood heen. En voor iedereen die zijn of haar nederigheid erkent en hem volgt in het leven.

Weet je wat mij ten diepste blij maakt? Gods barmhartigheid hierachter. Hij heeft ruimte gegeven aan zijn diepe liefde voor de wereld. Aan Zijn persoonlijke betrokkenheid bij mensen als wij. Hij heeft zijn beloften opgepakt. Dat is wat ik zag in alles wat er in mij en door mij heen zou gebeuren. En wat er gebeurd is en wat er nog steeds gebeurt. Kijk naar Jezus! Kijk naar de mensen die Jezus volgen! En je ziet een God die ruimte geeft aan zijn barmhartigheid. Ook voor jou! Dat maakte mij zó blij! Ik moest er wel een gedicht over maken. Ervan vertellen. Die blijdschap ben ik mijn leven niet meer kwijtgeraakt.’

** blijdschap wil eruit

‘Ik verkondig jullie grote blijdschap’ zei de engel. De kortste kerstpreek ooit. Bij Maria zie je die grote blijdschap. In haar lied geeft ze er woorden aan. Het kerstfeest maakte haar zó blij. Daarvoor moet je niet alleen naar de foto kijken van een pasgeboren kindje in een stal in Bethlehem. Daarvoor moet je naar de röntgenfoto kijken van wet toen gebeurde: de Verlosser is geboren. God is begonnen met de nieuwe wereld. God schaamt zich niet voor de nederigheid. Voor het verlorene, voor het gebrokene. Hij gaat er midden in. En breekt alle geweld, eer, macht, rijkdom en menselijke ambitie af. Met zijn kracht. Gedreven door zijn barmhartigheid. Dat geeft heilige blijdschap!

Blijdschap hoort bij het kerstfeest. Als je Maria hebt gehoord, dan weet je waarom we het vieren. Dat we onbeschroomd blij zijn, niet ondanks alle problemen en moeilijkheden, maar juist midden in alle problemen en moeilijkheden. We zingen ons eronder uit. Daarom maken we werk van het kerstfeest. Zingen we onze liederen. Genieten we van lekkernijen. Zo wordt kerst een toonsoort in ons leven, die niet alleen hier in de kerk of in deze periode van feestdagen hoorbaar is. Dat wordt het een blijvende toonsoort, omdat je Gods barmhartigheid ziet in de geboorte van Jezus. En zijn krachtige ingrijpen verwacht. Echt oprecht het kerstfeest vieren, dat legt een blijvende glans over je leven.

Laat die blijdschap er maar uitkomen! Zing in het donker! Getuig van je dankbaarheid. Vertel van je blijdschap en je vertrouwen. Deel een kerstgroet op je sociale media. Zet een stap naar iemand met wie je een conflict hebt. Deel van je mogelijkheden met mensen die minder hebben. Bid voor de machtelozen en voor de machthebbers. En zing! Zing je onder de machten uit. En omarm Gods barmhartigheid. Want ook jouw Redder is geboren. En Hij is er nog steeds. De Messias. De Heer. Jezus.

Amen